

10.2020

СВЕЩЕНАТА
РЕКА НА
МАОРИТЕ

ГИГАНТСКИТЕ
ОРИ НА
АМАЗОНИЯ

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

ОКТОМВРИ 2020
СПАРТАК • РЕКАТА НА МАОРИТЕ • ЖЕНИТЕ БОЙЦИ • ОРИТЕ ХАРПИЯ

ВЕЧНИЯТ
ГЕРОЙ
НА ТРАКИЯ

СПАРТАК

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG

ISSN 1312-6571

5,49 лв.

10 >

СЪДЪРЖАНИЕ

На корицата:

Кървавите гладнаторски борби били не само зрелище за тълпите, но също доходоносен бизнес и средство на политиците да повишат популярността си.

СНИМКА: ISTOCK

СТАТИИ

Робът, който предизвика Рим

За някои Спартак е просто разбойник; за други – безстрашен воин и революционер, най-яркото олицетворение на порива към свободата; за трети – по-скоро един неосъществен реформатор. При всички случаи бунтът, който оглавил през 73 г. пр.Хр., се превърнал в една от най-големите заплахи за Римската република.

ТЕКСТ: ПЛАМЕН ПАВЛОВ
..... стр. 28

Реката на свещената сила

„Великата река тече от планините към морето. Аз съм реката, реката е моето Аз.“ С тези думи маорските племена от Уангануи, Нова Зеландия, декларирали своята неразривна връзка с реката на предците си. Променяйки една отдавнашна несправедливост, Нова Зеландия гарантира на река Уангануи законни човешки права.

ТЕКСТ: КЕНЕДИ УОРН
СНИМКИ: МАТИАС СВОЛД
..... стр. 40

В сражението

Жените играят все по-активна роля във въоръжените сили – служат на фронта във Военни конфликти и като миротворци в горещи точки по света.

ТЕКСТ И СНИМКИ:
ЛИНЗИ АДАРИО
..... стр. 64

Амазонските гигантски орли

Учени и местни жители си помагат за спасяването на една от най-големите грабливи птици на планетата.

ТЕКСТ: РЕЙЧЪЛ НЮЪР
СНИМКИ: КАРИН АЙГНЪР
..... стр. 86

КРАСИМИР ДРУМЕВ

Спартак е кауза, а не сила

Имаше време – не беше толкова отдавна, – когато името Спартак беше навсякъде. Футболни клубове се кичеха с него, в Сандански, Пазарджик, а може би и в други градове издигнаха внушителни паметници, връх на всичко, разбира се, беше Спартакиадата. Ученици и по-възрастни се надпреварваха по стадионите да показват какво са постигнали в спортните кубове, едни национални, други – доста по-скромни. Кой ще скочи най-далече, кой ще тича най-бързо и т.н. Публиката беше внимателно подбрана, бяхме с бели ризи и червени пионерски връзки, размахвахме пог свирка знаменца и правехме фигури с цвета на разни флагове. Народът живееше с това събитие. А май имаше и вафли „Спартак“.

Къде отидоха тези времена? Името на Спартак бързо угасна, днес дори нямам кураж да разпитвам внуците си за него. Защо е така? Причината не е чак толкова трудна за разгадаване. Спартак си беше нещо като надут балон. Всички викахме ура, без да знаем защо. Бил герой, живял е по днешните наши земи – и толкова.

За авторитарната власт истината за Спартак не беше удобна. Един от низините на римското общество се беше надигнал срещу властта. Коя авторитарна власт би приела това за добро? Нима в „развитото социалистическо общество“ има властници и дерибеи? Кошунство е да си го помислим дори! Че Белене е наблизо.

След 500 години османско потисничество и половин век

обезличаване на личността при „комунизма“ ние израснахме с примирение. Трудно ни е да проявяваме характери, които да ни родят със Спартак. Не става дума да сме любители на физическия сблъсък. А за морал, който отстоява кауза постоянно, ежедневно, не само на митинги, които днес ги има, утре ги няма. Кауза, която да е добре премислена, реалистична, без фантасмагории и популизъм и да имаме издръжливост да я отстояваме.

Не си заслужава името на Спартак да е просто комбинация от няколко букви. В този брой на *National Geographic* се опитваме да обясним защо е герой на Вечността.

Земята или нищо! Карта за извънземни

КАРТАТА, КОЯТО НАСА ИЗПРАТИ В КОСМОСА ПРЕЗ 1972 Г., ИЛИ НЕЙНАТА ПРеработена версия от 2020 г. би могла да доведе извънземни до Земята. А това добре ли е?

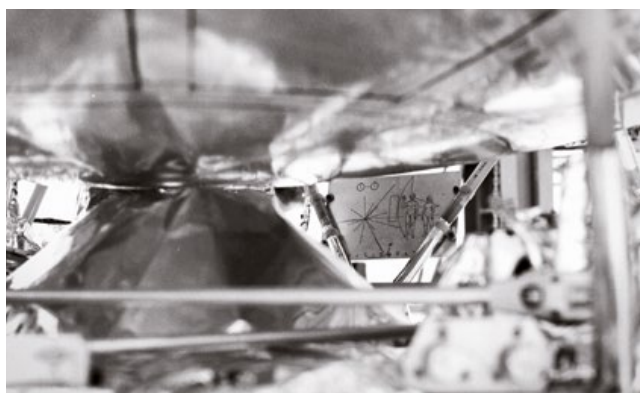
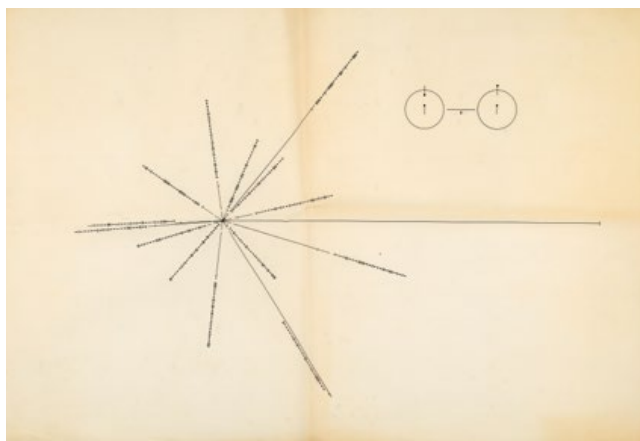
АВТОРИ: НАДЯ ДРЕЙК И СКОТ РАНСЪМ

И

ПРЕДИ ПОЛОВИН ВЕК астрономи съставили карта, която да насочва към Земята от която и да било точка в галактиката. После я изпратили в Космоса с аргументите, че извънземни, които биха били достатъчно умни, за да прехванат космически апарат, ще могат да разшифроват картата и да открият произхода ѝ. Докато растях, слушах истории за тази карта и виждах нейни изображения по множество междузвездни космически кораби, а преди няколко години открих оригиналния маршрут към Земята, начертан с молив – там, където родителите ми го бяха прибрали.

Какво вълнуващо откритие! После дойде горчивият хап: в космическа перспектива тази оригинална карта няма да бъде валидна още дълго. След няколко десетки милиона години ориентирите, които използва, ще изчезнат, а дори и да не стане така, картата ще посочва пътя към нашия дом само през малка част от между 200 и

**ПО ЧАСОВНИКОВАТА
СТРЕЛКА ОТ ЛЯВО:**

КЪЛБОВИДЕН КУП

Кълбовидният куп, известен като 47 Тукан – проблясващата маса, която съдържа поне половин милион звезди и около 25 пулсара, е само един от приблизително 150 древни струпвания от звезди, които обикалят около галактиката Млечен път.

КАРТА ОТ ПУЛСАРИ

Оригиналната карта към Земята, съставена от Франк Дрейк, използва 14 пулсара като ориентири към дома.

КАРЛ, ТАТКО И ЛИНДА

Снимани през 1972 г., Карл Сейгън (вляво, със сина си Ник на ръце), Линда Залцман Сейгън и Франк Дрейк създали плочката, която „Пайънър 10“ и „Пайънър 11“ отнесли в междוזвездното пространство.

„ПАЙЪНЬР 10“

„Пайънър 10“ носи послание от човечеството към звездите. Гравивирано на плочка от анодиран в златисто алуминий, то утвърта, който го открие, как може да ни намери.

250-те милиона години, необходими на Слънцето и други близки звезди, за да се завъртят веднъж около Млечния път.

Разбира се, шансът извънземни да прехванат картата е астрономически малък – но ако би се случило, остарялата карта ще бъде непотребна.

А ЗАЩО ВЪОБЩЕ ИМА ТАКАВА КАРТА?

През декември 1971 г. НАСА се канела да изстреля „Пайъниър 10“ – космически апарат, който да мине покрай Юпитер и да извърши първия оглед на най-голямата планета в Слънчевата система. Но още по-смайващо било, че това „отъркване“ на „Пайъниър 10“ в Юпитер щяло да го засили по междузвездна траектория и да го превърне в първия създаден от хората предмет, който щял да напусне Слънчевата система. Астрономът Карл Сейгън решил, че апаратът трябва да носи поздрав от човешкия род – послание, което да посочва и увековечава създателите на „Пайъниър“ и което да бъде разбираемо за всеки, който би го намерил. От НАСА се съгласили и дали на Сейгън по-малко от месец да състави посланието.

Тук на сцената се появява астрономът Франк Дрейк, приятел на Карл. Това същност е баща ми, комуто се приписва заслугата за първото научно твърсене на шумни извънземни.

Карл помолил татко да му помогне да състави посланието. Баща ми си спомня как двамата с Карл бързичко нахвърляли идеи какво да има вътре: схематични рисунки на човешки същества, изображение на космическия апарат, а после внезапно – „в следващия миг ни хрумна идеята за галактическа карта, която да обозначава местоположението на Земята в Космоса“.

Татко направил картата и през 1972 г. тя полетяла в Космоса на борда на „Пайъниър 10“. На следващата година бил изстрелян „Пайъниър 11“, който в крайна сметка отнел картата отвъд Сатурн и вече лети към звездите. После, през 1977 г., и двата космически апарата „Вояджер“ напуснали Земята с пълководителя на татко към нашата планета на борда – гравирани е на корицата на „златната плоча“. Баща ми така измислил картата, че да насочва към Земята и в пространството, и във времето, превръщайки я в четириизмерна галактическа система за позициониране (различен вид GPS).

КАК БИЛА НАПРАВЕНА КАРТАТА

За да откриете Земята, първо трябва да намерите Слънчевата система, а Слънцето е доста незабележимо. На практика няма начин да го отличите от още няколкостотин милиарда звезди в Млечния път, всяка от които следва свой собствен път около центъра на галактиката и бавно променя местоположението си спрямо своите съседи. Заради тази звездна блъсканица осеялите земното небе съзвездия в близко бъдеще вече няма да са същите – нито пък звездите ще

изглеждат подредени в същите различаеми формации откъдето и да било извън нашата слънчева махала. Същност след около 2000 години Полярната звезда вече няма да бележи севера – също както не е била полярна звезда за древните египетски, вавилонски и китайски звездобройци. Въпреки че обикновените звезди с бумтящи ядрени двигатели в ядрата си нямат характерни отпечатъци, татко се сетил, че пулсарите – трулове на звезди, които някога са били много по-големи от Слънцето – може би подлежат на уникално разпознаване. Открити през 1967 г., пулсарите се въртят много бързо, често стотици пъти в секунда. С помощта на мощни радиотелескопи астрономите могат да измерят изключително точно колко бързо се въртят, което означава, че тези въртящи се звезди оставят изписват своя индивидуален подпис в космическото пространство. Татко подбрал 14 пулсара, по които да триангулира местоположението на Земята, и закодирал информацията относно скоростта им на въртене в картата.

ТОВА НЕ Е ОБИКНОВЕНА КАРТА

Съответно татковата карта на пулсарите (на предходната страница вдясно, горе) прилича на необикновена звездичка – радиална експлозия от пресечени линии, които се кръстосват на мястото на нашата Слънчева система. Ето накратко как работи картата:

Всяка от линиите свързва Земята с пулсар. Напречните чертички представляват двоични числа, които разкриват скоростта на въртене на пулсара (към момента на съставяне на картата), а дължините на линиите са приблизително пропорционални на разстоянието. Някои от пулсарите на картата на татко се намират в центровете на красиви мъглявини, създадени в процеса на бурното образуване на пулсара. Може да се предполага, че всяка цивилизация, която е достатъчно напреднала, за да засече и улови безшумен междузвезден космически апарат, ще е наясно с пулсарите. А като съпоставят скоростите на въртене на картата със звездните пътепоказатели в небето, извънземните биха намерили сравнително лесно пътя към Земята.

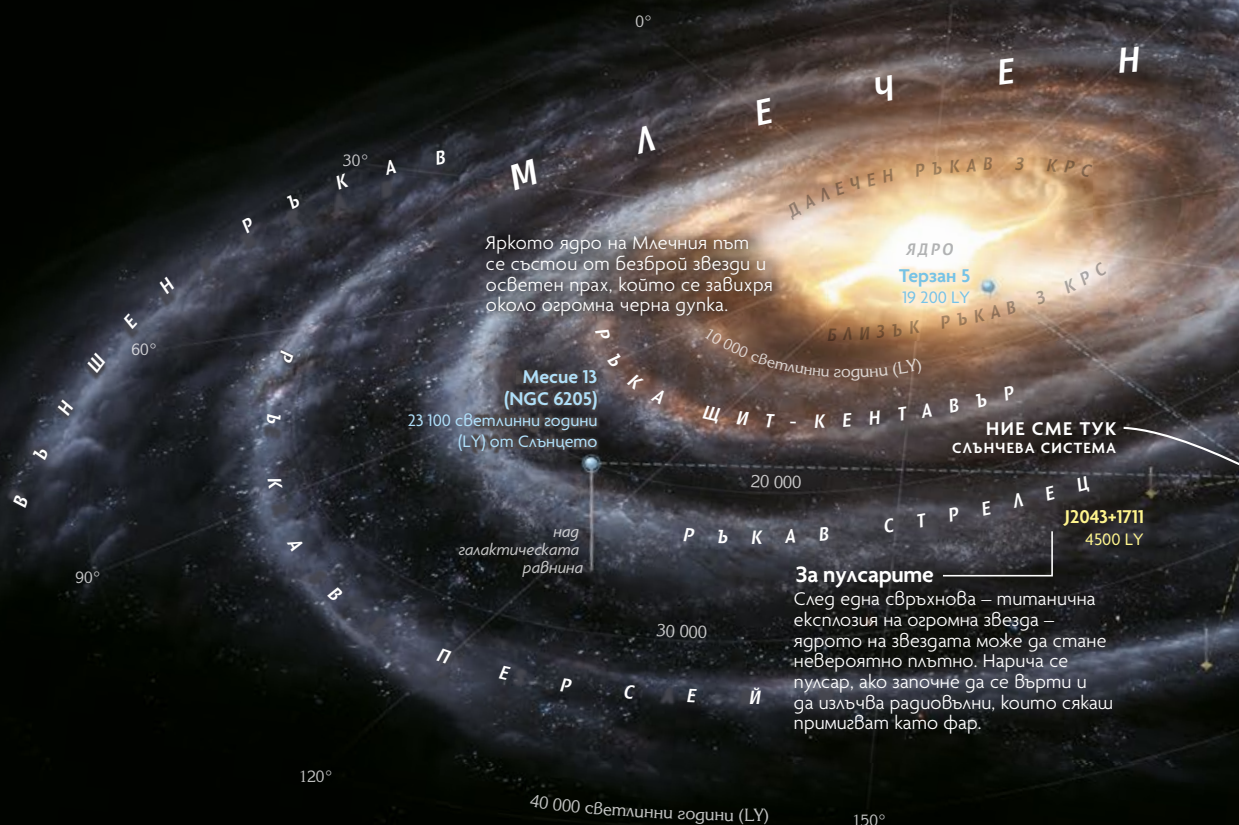
Освен това, тъй като енергията, която виждаме от пулсарите, идва от въртенето им, а те забавят ход с течение на времето, татковата карта насочва към Земята и в четвъртото измерение. Като изчислят разликата между наблюдаваните и закодирани скорости на въртене – разлика, която ще проличи след хиляди години, – извънземните биха могли да разберат преди колко време е съставена картата.

СЕМЕЙНО НАСЛЕДСТВО: ЛЮБОВНА ИСТОРИЯ

Преди няколко години се случиха две важни неща. Открих оригиналната карта, начертана с молив – сгъната и небрежно прибрана в един шкаф на

Универсално мерило

Извънземните няма да познават нашите мерки за време и разстояние. Водородът е добра универсална алтернатива. Когато един водороден електрон смени посоката си на въртене, той излъчва радиовълна с дължина ок. 21 см – разстояние, което светлината изминава за малко над 0,7 наносекунди.

Яркото ядро на Млечния път се състои от безброй звезди и осветен прах, които се завихря около огромна черна дупка.

Месие 13 (NGC 6205)
23 100 светлинни години (LY) от Слънцето

Ядро
Терзан 5
19 200 LY

НИЕ СМЕ ТУК
СЛЪНЧЕВА СИСТЕМА

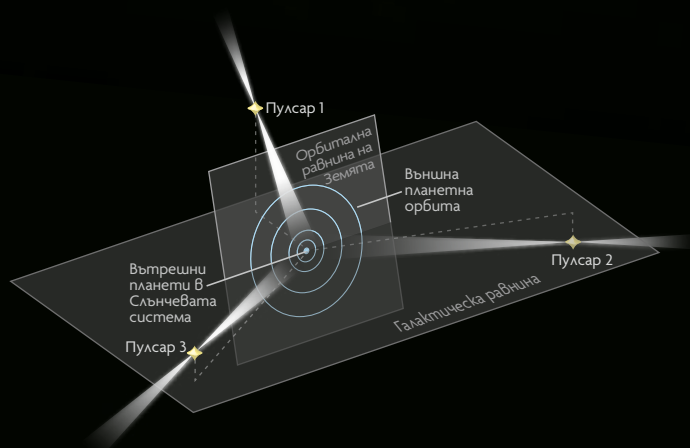
J2043+1711
4500 LY

За пулсарите

След една свръхнова – титанична експлозия на огромна звезда – ядрото на звездата може да стане невероятно плътно. Нарича се пулсар, ако започне да се върти и да излъчва радиовълни, които сякаш примигват като фар.

Система за галактическо позициониране

Подобно на функционирането на Системата за глобално позициониране (GPS) на Земята, тези галактически маяци могат да предложат пътеводител към Слънцето. Като идентифицира тези конкретни пулсари (вдясно) и как се е променило тяхното въртене, човек може да открие местоположението на Слънцето – а Земята е съвсем наблизко.

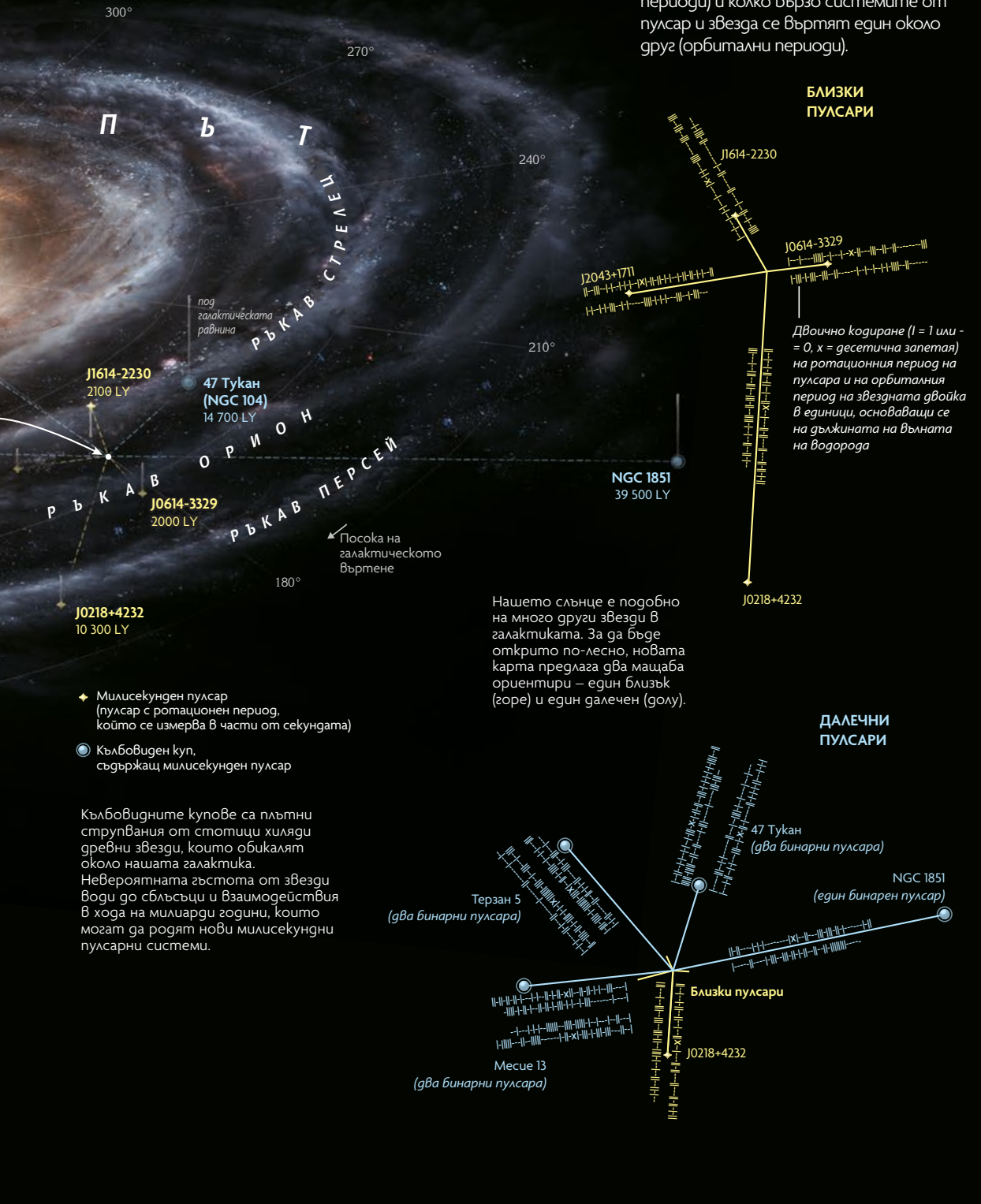

Дължина на вълната 21,10611405 см (реален размер)

Светлината изминава разстоянието за 0,704024183 наносекунди

Новата карта

Новите координати биха насочили извънземни същества към Земята с по-голяма точност през следващите около милиард години. В картата е закодирано как бързо въртящи се пулсари се въртят по оста си (ротационни периоди) и колко бързо системите от пулсар и звезда се въртят един около друг (орбитални периоди).

ГЕНЕТИЧНИТЕ ТАЙНИ НА ОЦЕЛЯВАНЕТО

СНИМКА: РОБ КЕСЕЛЕР

С помощта на електронен микроскоп творецът Роб Кеселер заснел семена на 11 корави растения, които според учените биха могли да издържат на климатично засушаване. Този *Daucus carota*, роднина на моркова, може би крие генетични тайни, които позволяват на растенията да се адаптират и благоденстват.

—НИНА СТРОХЛИК

ВИРУСЪТ И ЖИВОТНИТЕ

ДОКАТО СЛУЧАИТЕ на Ковид-19 при хората са се увеличили, случаите при животните си остават рядкост. До влизането на този брой на *National Geographic* в печат можете да преброите засегнатите видове на пръстите на едната си ръка: лъвове, тигри, домашни котки, норки. Домашните любимци се заразили от стопаните си; големите котки – вероятно от асимптоматичен гледач, а норката – вероятно от работници във ферма за кожи или от други инфектирани животни.

Вирუსът е зоонотичен – произхождащ от животните, – но причинява предимно човешко заболяване, казва вирусологът Диего Диел от университета „Корнел“. Ако вирусът, който хората разпространяват, беше значителна заплаха за здравето на животните, казва той, досега щяхме да разберем.

Няма доказателства, че домашните животни могат да предават вируса на хората, но няма и широкомащабно тестване на животни. „Да тестваме ли всяко куче или котка с респираторни симптоми? Може би след 12 месеца ще го правим“ – казва микробиоложката Шели Ранкин от Пенсилванския университет. „Но единствената причина, поради която сме го правили в миналото, е била при наличие на директна връзка с човешкото здраве.“

1

Тигър – първият в света

През април Надя, 4-годишна тигрица от зоопарка в Бронкс, Ню Йорк, станала първото недомашно животно, докладвано положително за вируса. Още 4 тигъра в зоопарка по-късно дали положителен резултат. Симптоми: кашлица и хрипове.

2

Доказан риск при котките

За котките се знае, че са податливи на коронавируси и няколко домашни котки в Европа, Азия и САЩ дали положителни тестове за вируса. Всички с изключение на една принадлежали на хора с положителен тест за Ковид-19. Последната била дворна котка.

„ВСЕ ОЩЕ В ОГРОМНА СТЕПЕН НИ
ЛИПСВА КОНТЕКСТ. ВСИЧКО ТОВА Е
НАИСТИНА МНОГО НОВО.“

—Микробиоложката Шели Ранкин от Колежа по ветеринарна
медицина към Пенсилванския университет

ТЕКСТ: НАТАША ДЕЛИ

3

Заразени норки

В няколко ферми за норки в Нидерландия, Испания и Дания норки дали положителен тест. Вследствие на това стотици хиляди животни от заразните ферми били убити, а Нидерландия закрива индустрията си за развъждане на норки.

4

Лъвове устояват

Три лъва от зоопарка в Бронкс също се оказали положителни. Три ветеринарни лаборатории потвърдили резултатите, тествайки фекалните проби. Смята се, че всичките 8 големи котки са били заразени от асимптоматичен работник в зоопарка.

5

Изходът при кучетата

През юни немската овчарка Бъди станала първото куче в САЩ с положителен тест; имало и други кучета. През юли Бъди починал, вероятно от лимфома. Въпросът е: дали някои животни с други заболявания като рак може да са по-възприемчиви?

2

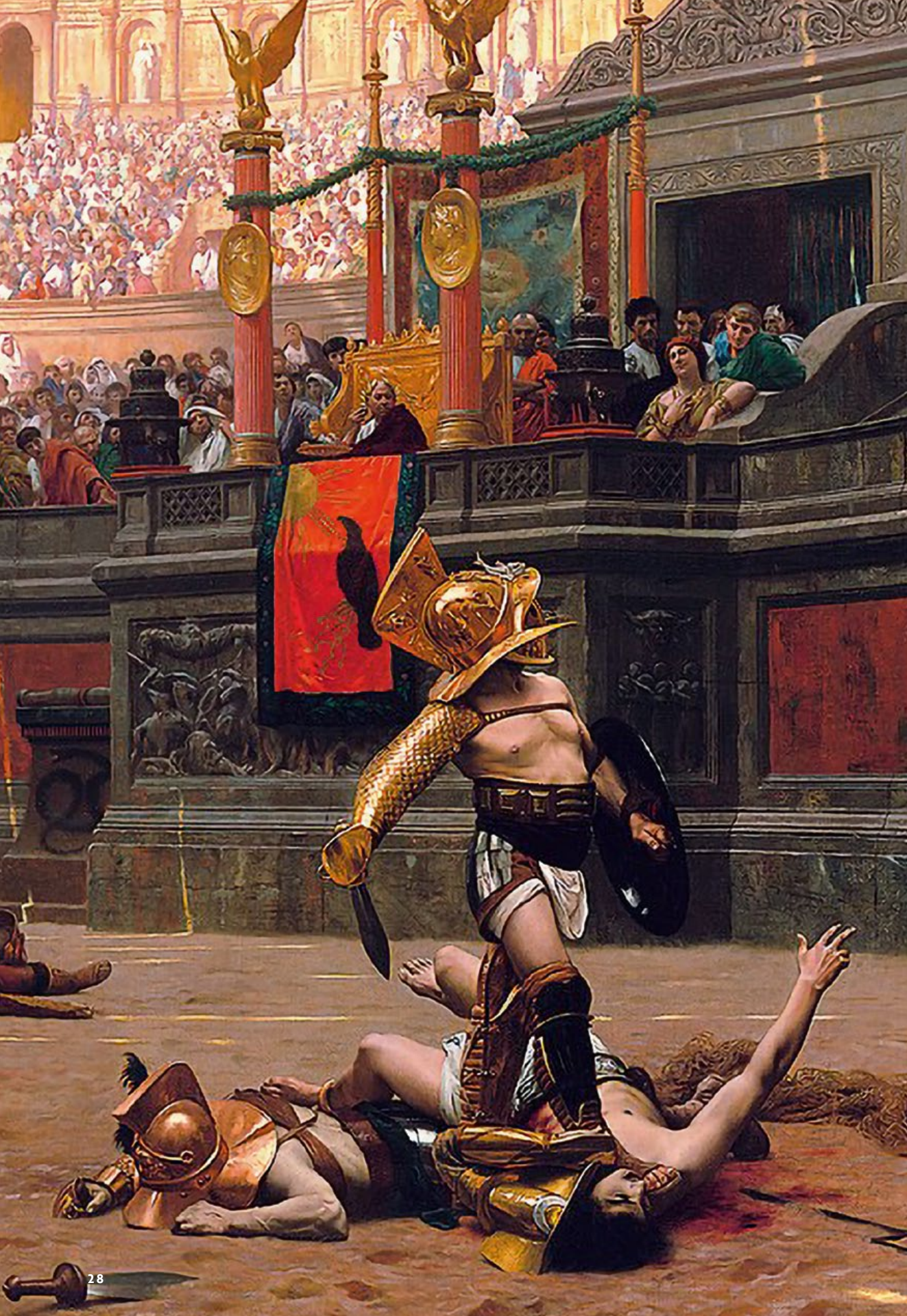
3

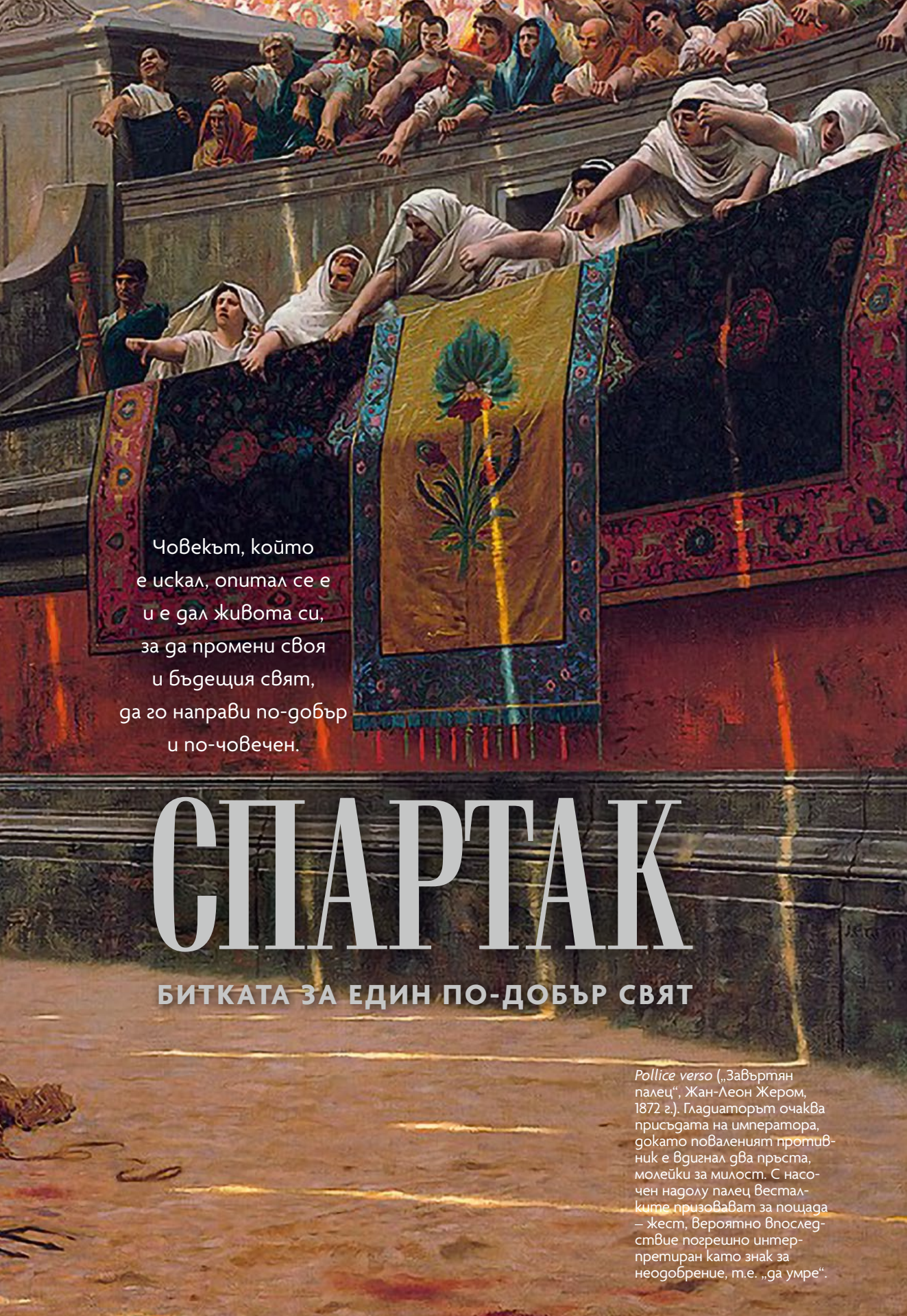

4

5

Човекът, който
е искал, опитал се е
и е дал живота си,
за да промени своя
и бъдещия свят,
да го направи по-добър
и по-човечен.

СПАРТАК

БИТКАТА ЗА ЕДИН ПО-ДОБЪР СВЯТ

Pollice verso („Завъртян палец“, Жан-Леон Жером, 1872 г.). Гладияторът очаква присъдата на императора, докато поваленият противник е вдигнал два пръста, молейки за милост. С насочен надолу палец весталките призовават за пощада – жест, вероятно впоследствие погрешно интерпретиран като знак за неодобрение, т.е. „да умре“.

ТЕКСТ: ПЛАМЕН ПАВЛОВ

ПОВЕЧЕ ОТ ДВЕ ХИЛЯДОЛЕТИЯ НАЙ-ЯРКОТО ОЛИЦЕТВОРЕНИЕ НА ПОРИВА КЪМ СВОБОДАТА Е ТРАКИЕЦЪТ СПАРТАК – ВОДАЧЪТ НА ПРОЧУТОТО ВЪСТАНИЕ В ДРЕВНИЯ РИМ ПРЕЗ 73–71 Г. ПР.ХР.

ДНЕШНАТА ПРЕДСТАВА за знаменития син на нашата гревна земя е повече литературна и кинематографична, формирана от романа „Спартак“ на италианския класик Рафаело Джованьоли (1873 г.), холивудската суперпродукция на Стенли Кубрик (1960 г.) с Кърк Дъглас в главната роля, балета на арменско-руския композитор Арам Хачатурян (1956 г.) и др.

През XIX–XX в. Спартак се превръща в символ на революционните движения в целия свят, а политизацията на неговия образ създава почва за спекулации, които понякога са твърде далече от историческата истина. Не на последно място името на Спартак се налага в масовата култура с приемането му от спортни гружества,

футболни отбори, стадиони и т.н. Нека припомним накратко събитията, с които синът на Древна Тракия остава в историята на българските земи, Европа и цялото човечество.

СПАРТАК Е РОДЕН през първото десетилетие на II в. пр.Хр. По всяка вероятност произлиза от най-видния род на племето меди, като е свързан кръвно с династията на Одриското царство. Макар и хипотетично, за негово родно място се приема гревният град Медиос (дн. Сандански). За принадлежността на Спартак към върховете на тракийското общество свидетелстват неговата професионална военна подготовка, умението му да ръководи

големи маси от хора, не на последно място – самото „царско“ име Спартак. На езика на траките то е звучало като „Спарток“, като е носено от неколцина владетели и дори от династията на Спартокидите, управлявала Боспорското царство на Кримския полуостров в периода 438–108 г. пр.Хр.

По думите на Плутарх (I в. сл.Хр.) „Спартак, произлизащ от племето на медите, се отличавал не само с изключителна смелост и физическа сила, но и с голям ум и човещина. По тези си качества той превъзхождал значително останалите, като приличал повече на елин“. Според историка Аний Флор (I–II в.) отначало той е съюзник на Рим, но напуска римляните и дори става „разбойник“, след което е пленен и продаден в робство. На свой ред Апиан (II в.) отбелязва, че знатният тракиец попада в плен, но не като разбойник или метежник, а по време на война с римляните. В един фрагмент от съчинение на Варон (I в. пр.Хр.), почти съвременник на събитията, обаче е казано: „Невинният Спартак беше несправедливо хвърлен в школа за гладиатори“. Очевидно още в онези времена съдбата на благородния тракиец е била обект на много коментари и различни интерпретации.

КЪМ ВРЕМЕТО НА ВЪСТАНИЕТО Спартак не е сред бойците на арената, а е техен инструктор (*doctor*) в школата на Гай Лентул Батуат в Капуа – свидетелство за по-висок социален статус в сравнение със „стандартните“ гладиатори. Заедно със Спартак в Италия е и „жена му, негова сънародничка, надарена с пророческа дарба и посветена в Дионисиевите тайнства“. Разказвало се е, че тя видяла „знак за предопределената му велика и страшна власт, която ще го доведе до злоуполучен край“. Тази „подробност“ свидетелства още веднъж, че Спартак не е бил „роб“ в обичайния смисъл на думата, а по-скоро е третиран като знатен военнопленник.

ПОРАДИ НЕПОНОСИМИТЕ УСЛОВИЯ в школата през зимата на 74–73 г. пр.Хр. зрее заговор. В него са посветени около двеста гладиатори. Спартак, който очевидно е главният организатор на готвения бунт, убеждава своите събратя, че е по-достойно да загинат, отколкото да

рискуват безсмислено живота си за развлечение на тълпата. Поради предателство се налага заговорниците да действат преждевременно. Успелите да се включат в акцията 79 души се въоръжават с ножове, шишове и други погръчни средства, взети от кухнята. Обезвреждат стражата, след което напускат Капуа, търсейки спасение в планината Везувий, на около 30–40 км от града. Бегълците отнемат мечовете на срещнати по пътя римляни, както и оръжието в няколко талиги, превозвано за предстоящи гладиаторски борби.

Смъртта на Спартак, рисунка: Херман Фогел, 1882 г. В последната битка при изворите на р. Силар в Апулия (дн. Пулия) Спартак се сражава отчаяно. Клането било такова, че след това не могли да преброят убитите. Тялото му не било открито.

ПРЕХОДНИ СТРАНИЦИ

Вляво: Спартак, мраморна скулптура от Дьони Фозатие, ок. 1830 г., намираща се в Лувъра. Пример за модерно героично изображение на Спартак, идеализиран като революционен лидер. Вдясно: Гладияторски шлемове, мечове и окови – реконструкция на древноримски образци.

Местните власти изпращат по петите на бегълците отряд копиеносци. Спартак вкарва самоуверените преследвачи в засада и въпреки численото им надмощие ги обръща в бягство. Укривайки се в кратера на вулкана Везувий, смятан тогава за отдавна изгаснал, гладияторите устройват временен лагер. Към тях се присъединяват избягали роби и бедняци от околността. По демократичен път бунтовниците утвърждават Спартак за свой водач, а за негови помощници са избрани галите Еномай и Крикс.

Отначало властите гледат на станалото „не като на истинска война, а като на разбойнически набег“. Факт е обаче, че с проблема се заема самият Сенат – висшият законодателен орган на римската държава. По негово решение срещу Спартак е изпратен трихилядният корпус на претора Гай Клавдий Глабер. Планината е блокирана, но по идея на Спартак гладияторите се спускат по отвесната стена на кратера с помощта на въжета, изплетени от диви лози. Те изненадващо атакуват в тил противника, който търпи

СПАРТАК УБЕЖДАВА СВОИТЕ СЪБРАТЯ, ЧЕ Е ПО-ДОСТОЙНО ДА ЗАГИНАТ, ОТКОЛКОТО ДА РИСКУВАТ БЕЗСМИСЛЕНО ЖИВОТА СИ ЗА РАЗВЛЕЧЕНИЕ НА ТЪЛПАТА.

пълно поражение. Победата отеква в околните селища, а към бунтовниците се присъединяват още хора – главно пастири, повечето роби, но „маже, физически силни и ловки“.

За античните автори „Спартакoвата война“ не е само „робско въстание“ (теза, която и днес господства в нашето съзнание!), а по-широко социално движение. Сенатът с тревога следи разрастването на бунта и съевременно организира нов наказателен поход. Начело застава преторът Публий Валерий Вариний, който води два легиона и помощни сили, общо над 12 хиляди войници! Въпреки надмощието римляните са разгромени „на части“, а преторът е принуден да се спасява с позорно бягство.

ПОБЕДАТА Е БЛЕСТЯЩА, но Спартак не се поддава на еуфорични настроения, а напуска плодородната Кампания, търсейки по-добри позиции за борба в гористата област Лукания. Налага се да се справя и с проявите на анархия в своите редици – мнозина въстаници „не се стремели към нищо друго освен към плячка и удовлетворяване на своята жестокост“. Притокът на хора е внушителен, но недостигът на оръжие е сериозен проблем. Спартак обучава своите бойци и ги въоръжава със самоделни копия и щитове, създава конница, разузнаване и т.н. Негов образец е самата римска армия – най-добрата военна сила в тогавашния свят.

Поражението на Вариний е шок за римското общество. Спартак „в движение“ завладява голяма част от Южна Италия, а неговата база става градчето Туриум. Той влиза във връзка с прословутите през онази епоха киликийски пирати, търсейки начин да се прехвърли на Балканите. Това не става – както заради опасния за корабоплаването зимен сезон, така и поради липсата на съгласие между самите въста-

ници. Сред тях има траки, но по-многобройни са галите и германците, които се стремят да се завърнат в своите земи. Присъединилите се към Спартак италиански роби и обикновени селяни нямат желание да напускат родината си, а да постигнат свобода и сносен живот. Този възел от противоречия няма решение, приемливо за всички.

СПОРЕД ПЛУТАРХ през пролетта на 72 г. пр.Хр. „Спартак вече бил станал голяма и страшна сила, но като здравомислещ човек ясно разбирал, че не е по силите му да сломи римското могъщество. И той повел своята войска към Алпите, като разчитал да премине през планините (...), за да даде възможност на всеки да се завърне у дома – едни в Тракия, други в Галия“. Числеността на бунтовниците според някои изследователи е надхвърляла 70 хиляди души, а според други е била около 20–30 хиляди, което е много по-вероятно. Срецу Спартак потеглят Луций Публикола и Гней Клодиан, двамата римски консули през 72 г., като всеки от тях е начело на два легиона – общо около 24–25 хиляди войници. При планината Гарган авангардът на въстаниците търпи тежко поражение, но в последвалите битки Спартак разбива двамата консули. Армията му навлиза в богата долина на р. Падус (По), което води до масови бягства на роби и декласирани елементи. Местните римски сили са пометени, а пътят за излизане от Апенинския полуостров е открит. Спартак обаче не напуска Италия, а потегля назад. Защо постъпва така е въпрос, който си задават още античните историци. Допуска се, че той е бил в съюз със Серторий, вдигнал бунт в Иберия (Испания) римски полководец. По същото време обаче Серторий е убит и това проваля плановете за общи действия.

Най-радикалните бунтовници настояват пред Спартак за поход срещу самия

Аз съм реката,

реката е моето Аз

ПРОМЕНЯЙКИ ЕДНА ОТДАВНАШНА
НЕСПРАВЕДЛИВОСТ, НОВА ЗЕЛАНДИЯ
ГАРАНТИРА НА Р. УАНГАНУИ
ЗАКОННИ ЧОВЕШКИ ПРАВА

Те Уаинуиаруа Поа,
маорска студентка
по право, почита
Уангануи – реката на
предците си (вляво).
Поддържането на
нейната *мана*, или
престиж, „е пътуване
без край“.

Уахи Марама Теки, Вече
прехвърлила 80-те,
учи децата на маорска
история и традиции
В дом за срещи в
Коринити, селище на
брега на р. Уангануи.

ТЕКСТ: **КЕНЕДИ УОРН**
СНИМКИ: **МАТИАС СВОЛД**

„Великата река тече от планините към морето.

Аз съм реката, реката е моето Аз.“

С тези думи маорските племена от Уангануи, Нова Зеландия, декларират своята неразривна връзка с реката на предците си. Реката води началото си от снеговете по тройка вулкани в центъра на Северния остров. Племената казват, че слъза от окоето на Небесния баща е паднала в подножието на най-високата от тези планини, самотната Руапеху, и така се родила реката.

Допълвана от безброй притоци, тя се вие като змиорка през планински терен при своето пътешествие от 290 км до морето. Тръгнете по опасния Речен път и далеч долу ще видите гребци с канута да се носят по тихите участъци, слели се с течението и товара му от плавеи и пяна, а после да забиват греблата си надълбоко, за да прекосят бързей.

Това е реката, която в продължение на повече от 700 години е била под контрола на племената уангануи, за която те са се грижели и са зависели от нея. Тя е тяхната *ауа тупуа* – тяхната река на свещената сила. Но когато европейските заселници пристигнали в средата на XIX в., традиционната власт на племената била подкопана – и в крайна сметка прекратена с правителствен декрет.

Оттогава насам те наблюдават как реката им е била тѳпкана и унижавана. Бързеите ѝ са били взривявани с динамит, за да преминават по-лесно туристическите параходи и да се отвори вътрешността за усвояване на земи. От нея са изгребвали чакъл за железопѳтен баласт и пѳтища. Устието

За тази група маорски жени, извършили криминално престѳпление (с водач), възможността да общуват с реката подхранва усещането им за „Аз“ и подпомага духовното оздравяване. При маорите има диспропорционално голям дял затворници и те не се справят добре по отношение на социалните мерки като образование, здраве и работа.

и се превърнало в канал за градските отходни води.

И най-печалното от всичко, изворите и били отбити към друг басейн като част от разрастващ се план за водно електричество, лишавайки горното течение на реката от естествения приток на вода – дълбока културна обίδα. Според маорските разбирания главата (или изворите на реката) е най-свещената част от всеки човек и за тях реката наистина е човек – *тупуна*, или праотец.

Но на 20 март 2017 г. се случило нещо забележително. Нова Зеландия признала със закон това, за което маорите настоявали през цялото време: реката е живо същество. Парламентът приел закон, обявяващ, че Те Ава Тупуа – реката и всичките и физични и метафизични елементи – е неделимо, живо цяло и следователно тя притежава „всички права, власт, задължения и отговорности на човешка личност“.

Това не е единственият такъв статут. На базата на прецедента с Уангануи

Ловецът Джек Кашмор си почива, след като е носил труп на елен нагоре по хълма в националния парк „Уангануи“. Елените били въведени в Нова Зеландия в края на XIX и началото на XX в. Въпреки че били ценени от ловците, животните – които нямат естествени врагове в Нова Зеландия – увреждат местните гори, като се хранят с дървета, семеначета и горски растения.

„Лея Пики“ Уаретини,
старейшина на
уангануи, носи
традиционната
за маорските
високопоставени
жени татуировка
на брадичката.
Татуировката се
смята за възлещение
на духовната
същност.

След 30 години живот
далеч от реката
певицата Селена
Амирия Касуел се
върнала в селището
Джерусалем. Като
дар за добре дошла ѝ
подарили традиционно
наметало, изтъкано от
лен и птичи пера.

Новозеландското
правителство
казва, че
„цели да изкупя
миналите си
грешки и да
започне процес
на излекуване“.

Миа Райли, Джейдън Стрийт и кучетата им подкарват овце край един поток по неравен фермерски имот близо до Ретаруке. Законът, даващ права като на личност, признава не само р. Уангануи, а и Всичките ѝ притоци като Те Ауа Тупуа, реката на предците.

В СРАЖЕНИЕТО

Жените играят все по-активна роля във Въоръжените сили – служат на фронта във Военни конфликти и като миротворци в горещи точки по света

ТЕКСТ И СНИМКИ: **ЛИНЗИ АДАРИО**

САЩ

Морските пехотинци трябва да са способни да носят свой другар, ако стане нужда. Ефрейтор Габриел Грийн е нарамила друг пехотинец, докато се подготвят за мисия с кораб на Военноморските сили в Кепм Лежон, Северна Каролина. От общо 38 000 новобранци, които всяка година постъпват в Морската пехота, около 3500 са жени – „морски пехотинки“ по армейската терминология.

САЩ

„Лоша форма!
Кандидатът
не става!“ –
26-годишната
старшина Холи
Мълвихил от
Морската пехота,
инструктор на
о-в Парис, крещи
дисциплинарни мерки
на новобранката
Мелиса Родригес
Флорес, на 18 години.
Корпусът обучава
Всички жени
новобранки на Парис;
подготовката им
е еднаква с тази
на мъжете.

В

В ПУСТИНЕН ГРАД в източните части на Централна Сирия двама затворници седяха на земята, охранявани от десетима кюрди. Те се бяха предали на предимно кюрдските отбранителни сили – Народните отряди за защита, след като през март 2019 г. последните бяха разгромили бойците на ИДИЛ в Багуз, последната им крепост в Сирия. Затворниците очакваха да бъдат транспортирани в лагер за задържане, където вече имаше десетки хиляди поддръжници на ИДИЛ и зависими от организацията хора. Пазачите се бяха изправили над тях и триумфът им беше осезаем.

На стотина метра кюрдски жени бойци с калашници през рамо охраняваха жени и деца, предполагаемо съпруги и потомство на мъжете от ИДИЛ. Докато си приказваха, някои от жените войници от т.нар. Женски отряди за защита с наслада гърпаха от цигарите (под властта на ИДИЛ на жените било забранено да пушат). Други оправяха косите си, използвайки мобилните си телефони вместо огледала (при ИДИЛ жените, които не покривали косите и лицата си, били бичувани).

С напрегването на сутринта някои от жените бойци решиха да разгледат врага отблизо. Първоначално почти небрежно се приближиха до двамата затворници. После бавно и целенасочено образуваха плътен кръг около мъжете и впериха очи в тях. Доскоро в това градче всяка жена би била екзекутирана за подобно поведение. Но ИДИЛ беше паднала и защитничките на кюрдска Сирия претендираха за равнопоставеност със своите другари мъже. Заедно се бяха сражавали на фронта и бяха вкусили победата.

От сирийската пустиня и тревистите равнини на Южен Судан до разкъсаната от война джунгла в Западна Колумбия,

все повече жени служат на първа линия във въоръжени конфликти. Униформите и животът им се различават, но посочват сходни причини за постъпването си в армията. Искат да служат на страната си. Искат да демонстрират самочувствие, компетентност и сила и да послужат за пример на своите деца, като едновременно с това се докажат пред себе си. Някои споменават и по-голяма цел, която не присъства при колегите им мъже: искат да направят живота по-добър, особено за жените и момичетата – в тяхната страна, в региона и в целия свят.

ПОНЕ 16 ИНДУСТРИАЛИЗИРАНИ ДЪРЖАВИ позволяват на жени да служат на фронтовата линия и в стълкновения.

Дори когато политиката позволява жените да се сражават, командирите могат да се въздържат да ги изпращат в битка. Но в настоящата епоха на терористични атаки и етнически сблъсъци служещите жени навсякъде по света „могат да се

САЩ

Преживяващи с минимални порции и много малко сън, новобранките на о-в Парис си подвикват окуражаващи думи, докато се катерят по въжета по време на 54-часовото учение, известно като Изпитанието. Изтощителното учение включва предизвикателства като това катерене и 80 км пеш в пълно бойно снаряжение.

САЩ

НАГОРЕ В ЙЕРАРХИЯТА

Жените могат да участват в бойни действия в авиацията и флота от началото на 90-те години – период на големи съкращения на личния състав след края на Студената война. Всички сухопътни бойни длъжности бяха отворени за жени едва през 2016 г. – към август 2019 г. 2906 жени служеха на армейски бойни длъжности, по-рано недостъпни за тях.

Брой жени във
Въоръжените сили
на САЩ

Жени Мъже

19% към 18%

ОФИЦЕРИ

Броят на жените офицери непрекъснато се увеличава и е надминал процентния дял на офицерите при мъжете.

От всеки 100 жени във Въоръжените сили на САЩ...

Офицери

41% към 26%

РАСОВИ МАЛЦИНСТВА

Голяма част от постъпилите в армията жени са афроамериканки, от индиански общности, автохтонното население на Аляска и други малцинства.

22% към 18%

ИСПАНОЕЗИЧНИ

Делът на испаноезичните жени, които служат в армията, надхвърля и този на мъжете, и на испаноезичните жени в населението на САЩ като общо.

1208 към 58 458

ЖЕРТВИ

От 2001 г. насам се следи броят на жените сред загиналите и ранените в официални операции.

Жени Мъже

5% към 17%

ПЕХОТА

По-малко от две години след вдигането на ограниченията около 600 жени служеха на новоразкрити бойни длъжности в армията, например в полевата артилерия. Оттогава броят им се е увеличил петкратно. Към август 2019 г. 231 жени заемаха по-рано недостъпни за тях длъжности в Морската пехота.

ВСЕ ПО-ГОЛЯМ ДЯЛ

Понастоящем във Въоръжените сили има по 100 жени на всеки 499 мъже.

25% към 11%

АДМИНИСТРАЦИЯ

Пропорционално жените заемат повече административни длъжности от мъжете, например като чиновници и в правните отдели.

10% към 12%

ЗАПЛАЩАНЕ

С издигането в йерархията жените са започнали да настъпват мъжете по високо заплащане.

ВСИЧКИ ДАННИ СА ЗА 2019 Г., С ИЗКЛЮЧЕНИЕ НА ИСПАНОЕЗИЧНИТЕ (2018 Г.), ПОСЛЕДЕН НАЛИЧЕН МЕСЕЦ, В КАТЕГОРИЯТА ПЕХОТА ПОПАДАТ ОРЪДЕЙНИ РАЗЧЕТИ И МАТРОСИ. МОНИКА СЕРАНО, NGM, КЕЛСИ НОВАКОВСКИ. ИЗТОЧНИЦИ: ЦЕНТЪР ЗА ДАННИ ЗА ЩАТА В ОТБРАНАТА; СИСТЕМА ЗА АНАЛИЗ НА ЖЕРТВИТЕ В ОТБРАНАТА; ЛОРИ МАНИНГ, РАБОТНА МРЕЖА НА ЖЕНИТЕ НА СЛУЖБА; ЦЕНТЪР ЗА НОВА АМЕРИКАНСКА СИГУРНОСТ

КОЛУМБИЯ

НИТО КРАЧКА НАЗАД

Въпреки усилията да се сложи край на десетилетния партизански конфликт в Колумбия, тайни подвижни лагери продължават да са дом на Националната освободителна армия (НОА), която е отхвърлила договорените с други групировки примирия. Обявени за терористи и грабителни от правителството и други колумбийци, членовете на НОА се определят като борци за справедливост. „Мечтата ми за тази страна – заяви партизанка, наричаща се Команданте Йесения – е социално равенство – и равенство между половете. Усеждам мачизма дори в нашата организация.“

КОЛУМБИЯ

Тази книга е любовен роман, но Команданте Иесения от НОА чете на своите сънародници от предния пост на реката и идеологически съчинения, и история на НОА. На 36 години е и вече повече от половината си живот е прекарала като партизанин; двете ѝ деца живеят с цивилни роднини.

СИРИЯ

БОЙЦИ ЗА НЕЗАВИСИМОСТ

Вече близо десет години сирийската кюрдска съпротива целенасочено включва жени в редиците си. Женските отряди за защита, където служат само жени, имат над 20 000 членки; мнозина са мюсюлманки, които отхвърлят според тях потиснителните интерпретации на исляма. „Ние сме доброволци – казва една командирка. – Не позволяваме на други да нападнат градовете ни и да убиват нашите братя и сестри. Нашите семейства казват: жени сте и, разбира се, можете да се включите.“

СИРИЯ

Кюрдски жени бойци са заобиколили жена, която се предава, докато ИДИЛ изоставя гр. Багуз през март 2019 г. Жените, които доброволно или по принуда се присъединили към ИДИЛ, имат нужда някой да ги откъсне от потисническата версия на исляма – казва една от кюрдките. „Разбират религията по грешен начин.“

ЮЖЕН СУДАН

ВЪОРЪЖЕНИ ПАЗИТЕЛИ

От общо 19 500 миротворци на ООН, които помагат за опазването на гражданите в разкъсаната от конфликти млада държава Южен Судан, около 1600 са жени от различни страни. Присъствието на жените е част от нарастващите усилия за постигане на по-голямо равновесие между половете в силите, които ООН изпраща по света. „Не става дума само за бройки, ами и за повече ефективност“ – заяви през 2019 г. генералният секретар на ООН Антонио Гутереш пред Съвета за сигурност. Изпращането на повече жени миротворци – каза той – изглежда наистина допринася за опазването на мира.

ЖЕНИ ВОИНИ

Жените в книгата *Women Warriors* на Памела Толър, проследяваща хилядолетия история, препускат на коне в битките, секат главите на враговете, заповядват екзекуции, организират нападения от прикритието на джунглата и командват десетки хиляди бойци. „Жените винаги са воювали – казва Толър. – А ние просто не сме обръщали внимание.“ Съвременни инструменти като ДНК тестове на древни останки, както и нови анализи на погребални дарове и оригинални документи предлагат на историци като Толър нови прозрения относно живота на жените, които се сражавали сами или рамо до рамо с мъжете. Това са били водачи – казва Толър, – „за които думата битка не е била метафора“.

ИЛЮСТРАЦИИ: ЛОРЪН БРЕВНЪР

ОК. 1200 Г. ПР.ХР.

ФУ ХАО ВОЕНАЧАЛНИК НА ДИНАСТИЯТА ШАН

Фу Хао е може би първата жена воин, чието име и история познаваме. Първа съпруга на император У Дин, Фу Хао била доказал се военачалник. Древни китайски документи показват, че е командвала войски и е ръководела военни походи.

ОК. 358–320 Г. ПР.ХР.

КИНАНА МАКЕДОНСКИ ВОЕНАЧАЛНИК

Кинана, полусестра на Александър Велики, била талантлив военачалник. Командвала македонски армии и вероятно се сражавала на кон. Авторът от II в. Поллен ѝ приписва разгром над една армия, при който убил противничката царица в двубой.

ОК. 361–411 Г.

МАВИЯ БУНТОВНИЧКА СРЕЩУ РИМЛЯНИТЕ

През IV в. овдовялата арабска царица Мавия, владетел на конфедерацията Танух, оглавява бунт срещу римляните в днешна Сирия. Тя повела войските си дълбоко в Палестина и надхитрила римските легиони, които приели исканията ѝ.

1582–1663 Г.

НДЖИНГА ЗАПАДНОАФРИКАНСКА ЦАРИЦА

Нджинга използвала и партизанска война, и дипломация, за да защити своите царства Ндонго и Матамба срещу португалците. Била на 75, когато за последно повела силите си в битка, и подготвяла воители, които били с десетилетия по-млади.

1771–1825 Г.

ЛАСКАРИНА ВУВУЛИНА ГРЪЦКИ ВОЕНЕН КОМАНДИР

Вувулина, корабовладелка и гръцка националистка, тайно поръчала боен кораб, събрала флотилия и я командвала във войната за независимост от Османската империя. Приписва ѝ се успешно военноморско нападение срещу ключово османско пристанище.

1780–1862 Г.

ХУАНА АСУРДУЙ ДЕ ПАДИЙА ЮЖНОАМЕРИКАНСКА БУНТОВНИЧКА

Асурдуй се присвещила към съпруга си Мануел Падиия сред противниците на испанското господство от началото на XIX в. Те събрали бунтовническа армия и се сражавали заедно в днешните Боливия и Аржентина; тя командвала мъже войници и се прочула с дързостта си на бойното поле.

1847–1868 Г.

НАКАНО ТАКЕКО ЯПОНСКА САМУРАЙКА

Такеко повела 30 жени самураи срещу имперските войници по време на битката в Северна Япония през XIX в. Тя и нейните бойци използвали *нагината* (хладни оръжия с дълги дръжки) и мечове, за да убиват въоръжените с пушки войници.

ОК. 1840–1889 Г.

ЛОЗЕН АПАЧКИ ВОИН

Сестра на вождя на апачите Чикауа Викторио, Лозен редовно се включвала в бойни отреди и набези в югозападните части на САЩ в края на XIX в. Твърди се, че била много добра във военната стратегия и отвличането на вражеските коне.

1892–1973 Г.

МИЛУНКА САВИЧ СРЪБСКА ГЕРОИНЯ ОТ ВОЙНАТА

Носителка на много медали за воинска храброст, Савич се включила в Първата балканска война, дезигирана като мъж. Като често се случвало с предрешените жени, тя била разкрита, когато я ранили – била ударена от българска граната.

СПАСЯВАНЕТО НА АМАЗОНСКИТЕ ГИГАНТСКИ ОРЛИ

Учени, събирачи на бразилски орехи, земевладелци и туристически гидове се съюзават, за да помогнат за спасяването на една от най-големите грабливи птици в света

ТЕКСТ: РЕЙЧЪЛ НЮЪР СНИМКИ: КАРИН АЙГНЪР

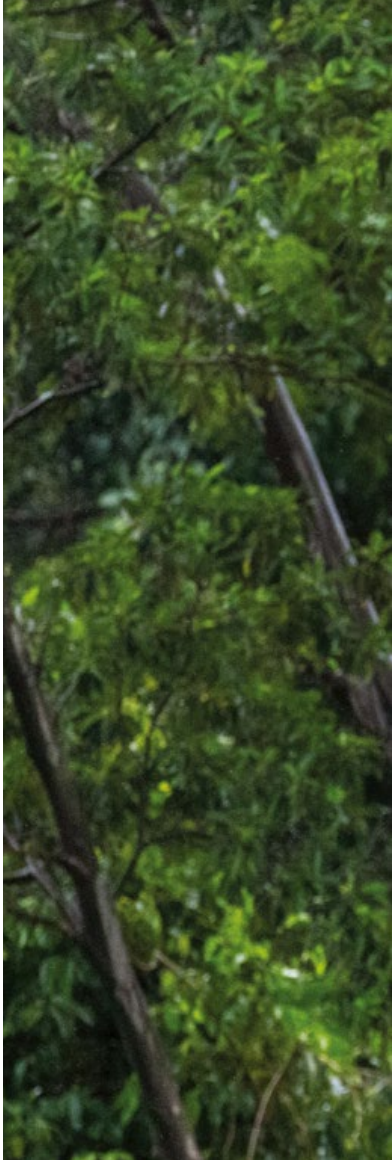
Харпия пази малкото си в гнездо в Бразилска Амазония. Женските са по-едри от мъжките и могат да достигнат тегло близо 11 kg, а ноктите им често са по-големи от тези на мечките гризли. От XIX в. насам ареалът им из Централна и Южна Америка е намалял с над 40%.

Това трябваше да е пряк път. Сега, нагазила до кръста в кафява вода, се спъвам в потънали дънери

и си пробивам път през лепкави паяжини – следвайки стъпките на бразилския биолог Евертон Миранда. Една скъпа камера вече даде фира, след като полевият асистент Едсон Оливейра падна по лице в огромна локва, а предмишницата на фотографката Карин Айгнър се наду след ужилване от оса.

Но ако изобщо на някого му минава мисълта да се върнем, той не я споделя. Мисията ни е твърде важна. Тук сме да открием гнездо на потайния орел харпия, за което се говори, че е на около 1,6 км във вътрешността на този участък от Амазонската джунгла в бразилския щат Мато Гросо.

С гладките си едноцветни тела, свирепи очи и пищни пера на главата харпиите – едни от най-едрите видове орли в света – често се нареждат сред най-забележителните птици на планетата. Ноктите им, способни да грабнат възрастен ленивец от дърво,

Тези грабливи птици имат сравнително малък размах на крилето, който им позволява да летят из гъстата джунгла. Могат да сграбчат възрастен ленивец от дърво или да отнесат малък елен. Тази харпия се завръща в гнездото си с останки от бодливо свинче.

Настоящата статия беше създадена в партньорство с NGS и кампанията за природата „Вис“, които желаят да вдъхновят опазването на 30% от планетата до 2030 г.

понякога са по-големи от тези на мечка гризли, а женските тежат до 11 кг.

Като върховни хищници харпиите играят жизненоважна екологична роля, като помагат да се поддържат във форма популациите на плячката. „Ако успеем да опазим харпиите, тогава ще опазим и почти цялото биоразнообразие в екосистемата, която те обитават“ – казва Ричард Уотсън от фонда „Перегрин“, природозащитна организация с идеална цел, която провежда програма за харпиите в Панама.

Никой не знае колко от тях са останали на свобода, но учените са наясно, че изчезват. Могъщите грабливи птици някога живеели от Южно Мексико до

Северна Аржентина, но от началото на XIX в. местообитанията им са се свили с над 40% и сега според Миранда са ограничени само до Амазония. Обезлесяването заради ферми, минно дело и строителство – основната заплаха за оцеляването на харпиите – не показва признаци на забавяне. Той изчислил, че в началото на 2020 г. всеки час в Бразилска Амазония се изсичат 55 ха джунгла.

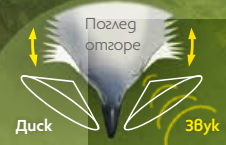
Миранда е начело на усилията за спасяването на бразилските харпии. Сигурен е, че без ефективно опазване грабливите птици скоро ще изчезнат от голям участък от бразилската си крепост – т.нар. обезлесена дъга – фрагментиран пейзаж, приблизително с размерите на

ПОТАЙНИ ГИГАНТИ

Харпиите са най-тежкия вид орли – женските могат да тежат до 11 кг. Тези върховни хищници от високите дървесни клонове на джунглата могат да летят през гъстия листак и да сграбчат едра плячка като ленивци и маймуни с огромните си нокти.

■ Гористи райони в ареала на харпиите (*Harpia harpyja*)

Перата от лицевия диск (подобни на тези при совиите) се разперват около ушите, правейки слуха по-остър.

Късите, широки криле им помагат да прелетат през тесни места.

Дългата опашка функционира като рул, подобрявайки маневреността.

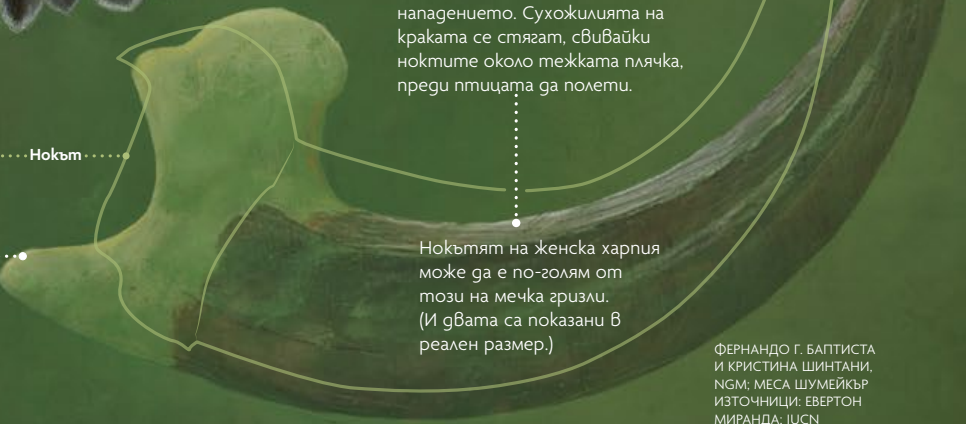
Ловът на едра плячка може да е рискован. Ленивците и маймуните понякога прогонват и дори убиват харпиите, които ги нападат.

Мощните крака действат като стенобойни машини при нападението. Сухожилията на краката се стягат, свивайки ноктите около тежката плячка, преди птицата да полети.

2 пъти по-голяма от мъжката харпия

Нокътят на женска харпия може да е по-голям от този на мечка гризли. (И двата са показани в реален размер.)

ФЕРНАНДО Г. БАПТИСТА И КРИСТИНА ШИНТАНИ, NGM; МЕСА ШУМЕЙКЪР ИСТОЧНИЦИ: ЕВЕРТОН МИРАНДА; IUCN

ИНСТАГРАМ

НИКОЛ СОБЕКИ

ОТ НАШИТЕ ФОТОГРАФИ

КОЙ

Фотографка, живееща в Кения, която заснема отчаяната и тясна връзка на хората с естествения свят.

КЪДЕ

Село край Кайнабо, Сомалиленд – автономен регион в Сомалия.

С КАКВО

Камера *Hasselblad 501CM* и обектив *Zeiss Planar 80mm*

Фотографката Никол Собеки е работила почти десетилетие в Източна Африка, където народите са измъчвани от конфликти, от климатичната криза, а сега – и от Ковид-19. Въпреки трудностите, казва тя, хората в Сомалия са прочути с черния си хумор. Да вземем например седемнайсетгодишния Ахмед Абди Омар и бодливото свинче, хванато в нивата му. На снимката на Собеки Омар държи вързания на въже заловен вредител (който не е застрашен вид). Никол Собеки подочула селяните да се кикотят, че „бодливото свинче ще се превърне във вечеря“. Тя не останала да чуе финалната реплика на шегата.

Тази страница представя снимки от профилите на *National Geographic* в „Инстаграм“. Ние сме най-популярната марка в „Инстаграм“ – с над 200 млн. последователи. Станете един от тях на [instagram.com/natgeo](https://www.instagram.com/natgeo).